

نویسندگی در تحقیقات دانشجویان Authorship in students' research

محسن رضائیان^۱
M. Rezaeian

دانشجویان رشته‌های مختلف، به ویژه رشته‌های مرتبط با سلامت، ممکن است در دوران دانشجویی خود اقدام به انجام تحقیقاتی زیر نظر یک یا چند استاد راهنما بنمایند. بخشی از این تحقیقات، در قالب پایان‌نامه‌های دانشجویی شکل می‌گیرند، در حالی که برخی دیگر ممکن است بر اساس طرح‌های تحقیقاتی دانشجویی خودجوش انجام پذیرند.

اهمیت این قبیل تحقیقات از نظر گسترش توانمندی‌های پژوهشی دانشجویان، پاسخ به سؤالات و مشکلات جامعه و حتی تعمیق و گسترش مرزهای دانش بر کسی پوشیده نیست. تحقیقات دانشجویی، از اهمیت شایان توجهی به ویژه در جوامع در حال توسعه‌ای که با کمبود محققین حوزه‌های سلامت روبرو هستند، برخوردار می‌باشند.

اگر چه مانند هر تحقیق دیگری، بایستی از همان ابتدا که طرح پژوهشی تدوین می‌شود، تکلیف تعداد و ترتیب نام نویسندگان مقاله حاصل از تحقیق مشخص گردد، با این وجود، همواره این سؤال مهم مطرح می‌گردد که دانشجو یا استاد راهنما، کدامیک باید نویسنده اصلی مقاله حاصل از تحقیق دانشجویی باشند؟ این سؤال از آن جهت اهمیت دارد که شواهد موجود نشان می‌دهند موضوع جر و بحث نویسندگی (Authorship dispute) در تحقیقات دانشجویی مانند سایر تحقیقات، بلکه در مواردی بیشتر از سایر تحقیقات، رخ داده و رسیدگی به آن حائز اهمیت فراوانی می‌باشد. بنابراین، هدف از نگارش این سخن سردبیری ارائه پاسخ مناسب به سؤالات فوق می‌باشد.

در این خصوص می‌توان به این نکته اشاره کرد که چنانچه مقاله، حاصل کار تحقیقاتی دانشجو بوده و وی در طراحی پژوهش، اجرا و نگارش مقاله سهم مهم و اساسی بر عهده داشته است، باید او را نویسنده اول و اصلی مقاله قلمداد نمود. در چنین شرایطی، مسئولیت استاد راهنما کسب اطمینان از تحقق موارد فوق می‌باشد.

اگر کلیه موارد فوق محقق گردید و نام دانشجو به عنوان نویسنده اصلی مقاله تعیین شد، بهتر است مسئولیت نویسنده مخاطب (Corresponding Author) را بر عهده استاد راهنما قرار داد. این نکته از آن جهت حائز اهمیت است که معمولاً آدرس تماس استاد راهنما ثابت می‌باشد در حالی که آدرس تماس دانشجو متغیر است. از همین رو توصیه می‌گردد تا استاد راهنما نقش نویسنده مخاطب را بر عهده گیرد.

تنها در مواردی که شروط نویسندگی برای یک دانشجو محقق نمی‌گردد، دیگر نمی‌توان وی را به عنوان نویسنده اصلی یا نویسنده اول قلمداد نمود و این مسئولیت مهم به استاد راهنما تفویض می‌گردد. مواردی که سبب می‌شوند تا شروط

۱- استاد گروه آموزشی پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان

تلفن: ۰۳۹۱-۵۲۳۴۰۰۳، دورنگار: ۰۳۹۱-۵۲۲۵۲۰۹، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk

نویسندگی برای یک دانشجو محقق نگردیده و در نتیجه تغییر در ترتیب نام نویسندگان یک مقاله حاصل از تحقیق دانشجویی رخ دهد را می‌توان به شرح زیر خلاصه نمود:

۱. استاد راهنما بخشی از طرح تحقیقاتی که خود قبلاً بر روی آن کار کرده را در اختیار دانشجو قرار می‌دهد تا آن را تکمیل نموده و نتایج آن را گزارش نماید.

۲. نگارش مقاله از توانایی دانشجو خارج بوده و استاد راهنما باید شخصاً مسئولیت این امر مهم را برعهده گرفته و یا با راهنمایی‌های دقیق و بی‌وقفه خود، دانشجو را در امر نگارش مقاله هدایت نماید.

۳. پس از پایان کار تحقیقات دانشجویی و قبل از تهیه مقاله، استاد راهنما تجزیه و تحلیل‌های جدیدتری را بر روی یافته‌های مقاله به عمل آورد و یا تحقیقات بیشتری را صورت دهد که کلیه این موارد، خارج از محدوده پژوهش اولیه بوده است.

بنابراین، در صورت رخداد هر یک از موارد فوق، استاد راهنما، نویسنده اصلی مقاله قلمداد گردیده و نام دانشجو و یا دانشجویان، می‌تواند به عنوان نفرات دوم به بعد ذکر گردد. از آن جایی که پیشگیری از هر پدیده‌ای، به ویژه جر و بحث نویسندگی، بهتر از حل و فصل آن پس از بروز اختلاف می‌باشد، ضروری است تا اساتید دانشگاه‌ها هنگامی که درگیر انجام یک پروژه تحقیقاتی دانشجویی می‌گردند، از همان ابتدا تکلیف تعداد و ترتیب نام نویسندگان مقاله حاصل از آن تحقیق را مشخص نمایند.